శ్రీ దేవతాయై నమః

కవిమణి, కవికేసరికిశోర, బాలసరస్వత్యభినవసరస్వతీ,
శతావధానకుశల, విద్యాద్బాలశతావధాని
బిరుదాంకిత జంధ్యాల సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి
విరచిత

కరీంనగర సంపూర్ణశతావధానము

మ. మునుగావించిన యోరుగల్లు నగరీ పూర్ణావధానంబు[illegible]
దున నిశ్శంకజయంబుగూర్చితివి సంతోషంబె [illegible]గాని
సినయాచేతల నీ కరీంనగరిలో శ్రీమాన్యులీ[illegible]రే
జననీ! నేడును నాటివోలె గరుణా సంధాన[illegible]

సీ॥ ఆంధ్రసంస్కృతగోష్ఠియా! మున్న పలుసార్లు
విన్నదేయని నవ్వివెడలువారో
ఆశుకవిత్వమా! అపదోషచయపూర్ణ
మగునుగా ! యని మేలమాడువారో
అష్టావధానమా ! యందునేనాధిక్య
మరయ నౌనని ! సెప్పి యరుగువారో
శతఘంటకవనమా ! చాలున్రబాచీన
రీతియేయని ! చప్పరించువారో

కానికొక మూఁడువందలుకవులుగలరు
వారిలో నీతఁడొకఁడనువారొయేమొ
అంబ ! సర్వస్వమున్నివె ! అట్టివారి
కేటి యుత్తరువిత్తువో యేమొవాణి.

1. రామాయణ కథాసంగ్రహము.

క॥ జనకుని యాగమునన్ భువి
జనియించి ధరాత్మజాత సతిజేసి వనిన్
జని యబ్ధిదాఁటి రావణు
దునుమాడి యయోధ్యనేలు దొరభజియింతున్.

2. హనుమత్ప్రార్థన.

శా॥ ధీరస్వాంత! దినేశనందన! కృపాదీప్తిన్ విజృంభించుచున్
శ్రీ రామార్యపదాంబుజాత యుగళీసేవాభిలోలస్థితిన్
వారాశిన్ దగఁ దాఁటి భూమితనయావార్తాప్రబోధంబునన్
మీఱంగల్గిన దేవ! వాయుసుత! స్వామీ! మమ్ముఁ రక్షింపవే.

3. సమస్య.

ఉ॥ కంతుఁడు రేఁగుచున్ శరనికాయములన్ గుఱిసేయ నాశచీ
కాంతుఁడు గౌతమాంగన సుఖంబుననుండెను; శాపమబ్బెఁ బ
ల్వింతలకన్నులయ్యెఁ బ్రతిబింబితవైఖరి సాధువైరి లో
కాంతకుకన్నులన్ గుచయుగాళి జనించెను జవ్వనంబునన్.

4. పెట్టె-బెట్టు-దిట్ట-గట్టు-వెద్ది. (వీనితోఁబద్యము)

గీ॥ పెట్టెలోనిడితాళంపు బెట్టువైతె
ధనము బుధులడ్గ? దిట్టవు;ఘనగుణమణి
గణములకు రోహణంపుఁ బెన్గట్టువెద్ది
ఘనకలాబ్ధికిఁ జెలియలిగట్టు చెప్పుమ?

5. సమస్య.

శ్లో॥ హత్వానృపంపతి మవేక్ష్యభుజంగ దంష్ట్రాం
పత్యంగ చిహ్నిత మతోనృపకార్య మేత
న్నస్యాదితిహ్యభిసమీక్ష్య చకాప్యవాదీత్
శోచామి గోపగృహిణీం కథమిత్యతశ్రమ్

6. సమస్య.

క॥ నిడ్వేభుభాస్కరలోచన!
రాడ్వంశజ! సర్వశత్రు రాడ్వందిత స
ద్మాడ్వల్లభ! నిగమాంత్రాబ్రు
ద్రుడ్వేదితోదార! సురవిరోధివిదారా॥

7. శంకర స్తవము.

ఉ॥ తావకపాపహారి పదతామరసంబుల నాశ్రయించి మే
ధావిభవాభిసంగమవిధానమునం బరితోషమంది త
త్కేవలసత్యలోక వసతిం దయసేయు మటన్ననీయవే
యీావె పిశాకరాదులకునేని వరంబులనోయిశంకరా॥

8. సమస్య.

క॥ లీలాభి నాట్యలోలుఁడు
చేలీకృతసర్వ దిగ్విశేషుఁడుదుష్టా
స్ఫాలన లీలానిర్జిత
కాలుఁడు తుహినాద్రిజాతకాంతుండయ్యెన్॥

9. సభా వృత్తాంతము.

సీ॥ రక్తాక్షి సంవత్సరమునఁ జైత్రపు గృష్ణ
పంచమి నాఁడరుదెంచినాఁడ
ఆహ్వాన మొనరించినట్టి పల్వేలశేష
గిరిరాయఁడాప్యాయినరసినాఁడ
వారిహేతువ నాంధ్రభాషాధినిలయంపు
సభ్యులకృపఁ జెందఁజాలినాఁడ
తత్ప్రసాదమున నుత్తమదయాభాసుర
పురజన ప్రోత్సాహ మరసినాఁడ
గీ॥ అటఁ జతుర్దశిరేయి నేఁడైన యంత
మొదలుపెట్టితిసభ; శుద్ధవిదియనేఁడు
మూఁడుగంటలః సర్వంబు పూర్తియయ్యె
ధారణాసభయియ్యది ధన్యులార॥

10. నృసింహావతారము.

మం॥ ఖరారీంద్రుస్ వికటభవ సంభృద్ధిరణ్యాభిధానుగ్
గాఱింపంగన్ ఘనగుణగణా క్రాంతుఁ బ్రహ్లాదుఁ బ్రోవగ్

వీరావేశ ప్రియతర మహావేషముందాల్చు లోకా
ధారాస్ఫూర్తిన్ దలఁతునెదలోఁ దన్నృసింహావతారున్.

11. దశావతారసూచివిష్ణుప్రార్థన.

ఉ॥ శ్రీమహితుండుమత్స్యరుచిఁజెందియుఁగూర్మవరాహమూర్తి
శ్రీధామన్నృసింహమూర్తియయితద్దయువామనుఁడయ్యురాముఁడై
రాముడు రాముఁడై సుజనరక్షకు బుద్ధుఁ డుగల్కియాపరం
ధాముఁడు దుష్టభంజనవిధానధురీణుఁడుఁ బ్రోచుమమ్ములన్

12. కరీంనగర విద్యావిధానము.

సీ॥ ఉన్నత పాఠశాలోద్యోగమునఁ జేసి
భాషాత్రయ దినానువాద మొప్ప
ఆంధ్రభాషానిలయాది సంస్థాపన
నాంధ్రభారతి వన్నెలందుచుండ
సరసఫీవరసభాశతవధానాదుల
హృద్యాదిభారతి హెచ్చుసూప
నరనాథ సంస్థిత నగర మందిరములు
విద్యా ప్రసంగాభివృద్ధిసేయ
గీ॥ సరసగోపాలరాయాది చారుభక్త
వర్యుల పురాణగోష్ఠియు భక్తిపెంప
ఐహికాముష్మిక ప్రమేయాంచితంబు
శ్రీకరీంనగర కలాభివృద్ధిభాతి॥

13. సమస్య

శా॥ ఆంగ్లేయాభినిధత్త యంత్రశకటవ్యాపారముంజేసి తా
బెంగ్లానిందొరగారు వచ్చెనదిగో వేవేగ నీచెంగటన్
బంగ్లాపైదొరసానియున్నదఁట నాపైనందయంబూని యా
బంగ్లా మీఁదికిఁ ద్రోవఁజూపఁగద వేభామా! కురంగేక్షణా!

14. సమస్య

శా॥ ఆవేగంబుదయించె నుష్ణతకు లోకాలోకపర్యంతమి
ట్లీవిశ్వంభర లేతమొక్కల జలంబీక్షించె క్షామంబునన్
లావైయొప్పెను సస్యసంతతి కివేలా వర్షముల్ లేవహో
ప్రావృట్కాలము వచ్చెనెన్నఁడు భవాభావా! భవానీపతీ!

15. కామినీ గర్హణము.

మత్త॥ మానినాధమనంబులైనను మాయచేమఱలించి స్వా
ధీనచిత్తులఁజేసి మానులఁదెంపుమై నభిమానమున్
మానమున్ విడనాడఁ జేయుచు మాన్యకీర్తిధనంబులన్
బోనడంచెడు నన్యకామిని పొందుపోలదె వారికిన్

16. సమస్య.

శ్లో॥ దేవాస్తుయజ్ఞనైర్హృష్టా దదత్యుర్వ్యాజలాదికం
శ్రీవిష్ణోర్దేవయజనం రక్షస్వాశుభహేతుకం ॥

17. ఉస్మానియా ఆంధ్రభాషానిలయము.

సీ॥ ఆంధ్ర త్రిలింగముఖ్యాఖిల ప్రతికల్
ప్రతి వాసరమ్మును బరగుతెంచు
రామాయణాది సద్గ్రంథ రాజమ్ములు
పఠియింప సిద్ధతం బరగుచుండు
అహరహం బార్యసమావేశములుగల్గి
సత్ప్రసంగంబులు జరుగుచుండు
భాషాభివర్ధన వ్యాపార కారణ
పండితోత్తమ గౌరవంబు లొప్పు
గీ॥ అనుపమానంద జనక శతావధాన
ముఖ్య పండిత చాతుర్యపోషణమ్ము
నెగడు నెచ్చోట శ్రీకరీం నగర బంధు
రాంధ్ర భాషాభినిలయమ్ము హారువు గనుత॥

18. సరస్వతి.

సీ॥ ఏ దేవి కావాససిద్ధ కవీశ్వర
మానిత చతురాననాననములు
ఏసాధ్వి చనుదోయి భాసుర సంగీత
సాహిత్యనిత్యప్రచారణంబు
ఏమాత శిష్యుం డహీన రామాయణ
కర్తయా వాల్మీకి కవివరుండు

ఏ రాము చాతురి హృద్య విద్వద్రాజ
మండల భావాబ్ధి మండనంబు
గీ॥ ఆమహాపూత సర్వలోకైకమాత
సాధుసందోహసంత్రాణ స్తవ్యమాన
శ్రీకరీంనగరస్థితాస్తోక మంజు
లాంధ్ర భాషాధినిలయ సభ్యాళిఁ బ్రోచు॥

19. ప్రతిజ్ఞాప్రావీణ్యములు చెల్లుచు గాని ప్రతిమ చిక్కునే!

సీ॥ అభిమానధనము సమార్జించి కీరితి
నిలుపఁగా నేర్చిన నిపుణమతికి
ప్రాణసందోహసంరక్షణంబునకన్న
యశము నెక్కుడుగాఁగ నరయు గుణికి
ధీరసంగ్రామ పృథ్వీస్థలిక్ నిల్చుచో
వెనుదీయ నేరని వీరమణికి
వరదానదక్ష దైవము పాద పద్మముల్
బట్టుచో విడువని భక్తమణికి
గీ॥ ప్రవిమలంబైన యుద్యమ వ్యాప్తిఁ జేసి
స్వప్రవీణత యది తేటపడుటెగాక
ప్రతినలున్ జెల్లుఁగాని సంపదల కోసి
ప్రతిమ చిక్కునే? యట్టి కార్యంబు ఘనమె॥

20. సమస్య.

క॥ ఎట్లాత్మవిభుఁడు గోరెనొ
యట్లే సతిమూలుదాల్చె నాచారములొ
పాట్లుడిగినఁ దగునెలల౯
ముట్లుడిగిన సతికినొక్క పుత్రుఁడు పుట్టె౯

21 పరమాత్మ.

సీ॥ ప్రథిత గోవర్ధన భారసంవాహియై
ప్రాంచితరూప మెవ్వాఁడుపూనె
సకలమునీంద్ర కౌతుకమూలకర్తయై
భవనీయ రూపమెవ్వాఁడుపూనె
భక్తవల్లభసరప్రార్థనల్ దీర్పంగ
పటుతర తేజ మెవ్వాఁడుపూనె
గురునరాదవ్రజ క్రూరతాశాసియై
భయదవేషంబు నెవ్వాఁడుపూనె
గీ॥ ఆమహాత్ముండు సర్వలోకైకకర్త
యుండియున్ లేనినైఖరినుండువాఁడు
అఖిల మాయాప్రచార రహస్యమూర్తి
మమ్ముమిమ్ముల నెల్లర౯ మనుచుఁగాత ॥

22. సమస్య.

సీ॥ ఇసుమంతయు౯ భక్తి యెఱుఁగ నేరనిపూజ
నమునకు పత్రసంధానమేల ?

ఆవంత పూరుషవ్యాపారమెరుగని
వానికి మీసాలపని యదేల ?
సుంతయుఁ బాండితీస్ఫూర్తి యెఱుంగని
పండితునకు శాల్వాపని యదేల?
భవనీయమగు కేశపాశంబెఱుంగని
తలిరుబోడికిఁ బూవుదండ లేల?
గీ॥ అంకులాడికి నాచారశంక లేల?
తథ్యమాడనివానికిఁ దపము లేల?
శక్తి లేనట్టి వానికి శౌర్య మేల?
డబ్బురాని వకీలుకు డంబమేల ?

23. మన్మథగోష్ఠి.

సీ॥ అంగవిహీన బాధాంత సమ్మతిఁ జేసి
మన్మథసంగరోన్మాదమబ్బె
అంగజునకు నంగహైన్యంబుఁ జేకూర్పఁ
గందర్ప ఘోరసంగ్రామ మబ్బె
రత్యనంగకసుఖ ప్రార్థనంబునఁ బోలె
కాయసంజాత సంగరము గల్గె
సర్వధాత్రీశాంతి సంఘటనార్థమై
సుమబాణ కదనవిస్ఫూర్తి కలె
గీ॥ ఈశ్వరుని యంతవానికి నీక్షణమున
బూదిగావించి మన్మథ భూతిఁనతడె

మరలఁబీడితుఁడయ్యెఁ దన్మాయవలన
మాయురే యేమి సృష్టి? మన్మథునిగోష్ఠి

24. సమస్య.

శ్లో॥ శరేణ వైరిణం హంతి
స్వాత్మనా దుర్భరేంద్రియాన్
తపసా కలుషాన్హంతి
సర్వం కేనాపి హన్యతే

25. భాషా। నిలయాభివృద్ధిమార్గము.

ఉ॥ పౌరులు దుర్వ్యయంబనక భవ్యమతిప్రతిభాభిలాషులై
చేరుచు గ్రంథముల్ పఠనసేయుచు శక్తికొలంది పత్రికా
వారము లీక్షసేయుచును బ్రాహ్మతరార్థ సహాయతావిధిన్
వారకసేయుచున్నయెడ వాఙ్నిలయంబభివృద్ధి సెందదే?

26. వైశాఖమాసము.

మ॥ ధరణీజాతములెల్ల తేజిగురులన్ దారుణ్యమున్ జూపె హృ
త్సరసీజంబులు పల్లవించె విటసంజాతంబులన్ జూతసుం
దరశాఖాతతి దాల్చె సత్ఫలములన్ దాళోర్విరుట్పత్రభా
స్వరలీలాధుర చామరంబులెగిరెన్ వైశాఖమాసంబునన్

27. సమస్య.

చ॥ సరసిరుహంబులెల్ల పరిసారిత చారుకలావిభూతినిన్
దొరగెను; శోణదీప్తిమెయిఁదోచెను; బశ్చిమభాగమెల్లభా

స్ఫూర్జదతిశోణితో గ్రరణసంస్థలిలోనికి వీరసింహుఁ వై
ఖరి వడి గుప్పునం దుముకునై వడిఁగుర్వెంకెం బయోనిధిస్థలిన్

28. ముక్కంటి తలపూవు.

క॥ కలువచెలికి గిలిగింతయు
గొలుపన్ వెన్నెలలనింపి కువలయమలరన్
దొలిదిక్కున ముక్కంటికి
దలపువు జేజేలబువ్వ దర్శనమొసఁగెన్॥

29. సమస్య.

క॥ శుష్కాంగుండై తన యా
యుష్కాలంబెల్ల తపమునొనరింపంగన్
నిష్కాముఁడైన తాపసి
పుష్కరమునఁ ద్రివిధమూర్తి పుంగవునిఁగనెన్॥

30. సమస్య.

శ్లో॥ నైదాఘాంశుతీక్ష్ణతా ప్రకటితాచండాంశురుజ్జృంభతే
భూమ్యాకాశతలాంతరాళే పదవీం ఘర్మాళీవ్రజో వ్యాపృతః
క్రోశద్వంద్వపరీతహారనగరీం గంతవ్య మేవాధునా
పానేచ్ఛాజనితాదయా మయమహా పానీయమానీయతాం

31. శతావధాన గౌరవము.

॥ అడుగఁగావలె సముద్యద్భావ గుంభన
వ్యాపార కారణ ప్రశ్నములను

పరికింపఁగావలె భావార్ధగతమాధు
రీద్యోతకములగు రీతులెల్ల
మెచ్చఁగావలె రసామేయశయ్యాసూన
మంజుల కవితాభిమార్దవంబు
అర్పింపఁగావలె నలఘు పండిత సభా
పాత్రబహూకృతి భాజనంబు
గీ॥ సౌరభవిసారి సూన సంచయములందు
ముంచగ వలె మోదంబు నించవలయు
నటులఁ గాకున్న శతవధానాధి విజయ
సాధని సరస్వతీదేవి శాంతిపడునె॥

32. సమస్య.

క॥ శ్రీకాంతా లావణ్యా।
స్తోకుఁడ వంఘ్ర్యబ్జజనితశుభనది కతనన్ ।
గాకోదరాంగద శ్రీ
కూకుదుడవు నింతకంటెఁ గుతుకముగలదే॥

33. సమస్య.

గీ॥ బ్రహ్మ విజ్ఞాన హేతు భావప్రబోధి
నిత్య కర్మాభి నిరతుఁడే ద్విజుఁడుగాని
యగునె కలు ద్రావ జందెమ్ము లవలఁ ద్రోసి
పచ్చి మాంసంబు దినువాఁడు బ్రాహ్మణుండు?

34. వేంకటేశ్వర స్తవము.

సీ॥ అఖిల పాపక్షయ వ్యాయత్త చిత్తాబ్జ
యబ్జజాది స్తోత్రహారి మూర్తి
మూర్తి సౌందర్య సంభూషిత భూచక్ర
చక్రలాంఛితహస్త సరసిజాత
సరసిజాతోపమస్ఫురణాంబకవిభావ
భావభవ వ్యక్త పరమ తేజ
తేజోవినిర్భిన్న ధీరద్విగ్వ్రజరాజ
రాజ మనోజ్ఞాస్య రాజమాన
గీ॥ మానవానూనభావవిజ్ఞానదుర్గ
భద్రభాభోగ; భోగవైభవ విశేష
నిర్జితాఖిల సంసేవ్యనిర్జరేంద్ర;
యింద్రసుతహిత; హితవేంకటేశ! ఈశ!

35. సమస్య.

ఉ॥ వేసమెగాని దద్హృదయవీథిఁదపశ్చరణ ప్రకార మ
భ్యాసము గల్గదెల్లరును నాత్మ సమానులె యందుహా! విప
ర్యాసము, మాధవా! యసురులందునుమీఁదుమహంబు గల్గదా
మీఁ, సము లేని; వారలకు మెండగు మోహమదేమిచిత్రమో.

36. స్త్రీవిద్య

శ్లో॥ శృంగార భ్రమణేపి దైవ విషయాచింతాసమాలోక్యతే
సాహాయ్యంచ హృదీశ్వరస్యరచితం కాలోచితం కాంతయా

ఏవంచాపికదాపి దుఃఖజనకా విద్యావతీర్ దృశ్యతే
లేఖానాత్మభుజంగ వల్లభ గృహంసంప్రేమయం త్వద్భుతం॥

37. సమస్య.

చ॥ సరసజగత్ప్రపాలన విచారణ కర్తలలోన నాదిశం
కరుఁడును భక్తవల్లభని కాయములన్ హనుమంతుడుర్ణగవి
శ్వరులనుఁ గాళిదాసు పెరవారలఁ దిట్టెడి వారిలో మనో
హరకవి వల్లభుండగు గ్రహంబులలో నుడురాజు కైవడిన్॥

38. యిలయమందిందువదనుడు—మోమెత్త—కదలికప్పువిడె
(ఈపదములతోఁ బద్యము)

సీ॥ విరహాంబు రోగంబు విరతి కోయిలయ మం
దిందువదనుఁడు ప్రియేశ్వరుండు
స్తవనీయ సుమశరా సారోపచారంబు
సేవ్యాను పానవిశేషలీల
మలయోర్వీభన్మందమారుత పోతముల్
విశ్రమదాయక వీజనములు
గారుడమణిరత్న ఖచితసౌధంబులు
నాత్మ శయ్యార్హ పర్యంక చయము
గీ॥ ముద్దుమోమెత్త సౌరభస్ఫూర్తియెల్ల
కదలికప్పు విడెమ్ము సూక్ష్మంపు దిండి
యనగ నొప్పించు లేత జవ్వనము సౌరు
తీరు వర్ణనసేయ నెవ్వారితరము?

39. సమస్య పూర్వార్థము.

శ్లో॥ భోజ్యేషుమాతా శయనేషురంభా
కార్యేషుమంత్రీ కరణేషుదాసీ
తాదృగ్గుణాఢ్యాకులముద్ధరంతీ
లోకేషు కీర్తించధనంచదద్యాత్

40. సమస్య

నరహరిమతో వాయవనవం
నభజతిహిభావే సముచితం
నకిమపిచధర్మం నచహితం
హరహర నహిందుర్నయవనః

41. సమస్య

తృణానినోన్మూలయతిప్రభంజనో
నకేసరిర్మత్తగజం వినేతరం
నరావణాదన్యజనంచరాఘవో
మహాన్ మహత్యేవ కరోతివిక్రమః

42. సమస్య

క॥ చెంతం గోసిన దతాలము
కంతన్ బలిముఖుఁడు దురదకై యిడి తోకన్
గ్లాంతివడె బెట్టు జాఱఁగ
గంతికి మిడుకంగఁ గూడ గల్గినభంగిన్

43. అష్టావధానము కష్టమా? శతావధానము కష్టమా?

ఉ॥ ధారయు ధారణాబల ముదారకళల్ సనవేని నూటికె
వ్వారును జెప్పలేరు; తగుపాండితి నేర్చినయంతమాత్రనగ
ధీరసభాంతరంబుల సుధీనిపుణాష్టక మొప్పిమెచ్చనౌ
తీరునఁజెప్పనోపునది తెల్లము కష్టమెదో యెఱుంగరే

44. నిజాం ప్రభువువారి యౌదార్యము.

సీ॥ కట్టించె నెవ్వాఁడు గగనచుంబితసౌధ
రాజి విద్యాప్రవర్ధనముకొఱకు
త్రవ్వించె నెవ్వాఁడు ధనధాన్యకారణ
గురుసరోవరములఁ గుశలుఁడగుచు
పాలించు నెవ్వాఁడు స్వపరభేదవిహీన
పద్ధతిమైఁ దన ప్రజలనెల్ల
కావించు నెవ్వాఁడు కమనీయహిందూ మ
మహ్మదీయమత ద్వయాభివృద్ధి
గీ॥ అతఁడుమహబూబియా భూవరాత్మజుండు
మంజులోస్మానియానామమండితుండు
శ్రీ కరింనగరాఖ్య ప్రసిద్ధనగరి
నధికదయఁజూచుగాత నిరంతరంబు

45. సమస్య.

క॥ విష్ణుసుతమాయ కెవ్వఁడు
జిష్ణుండై నిల్వనేర్చు స్థిరదినకరరో

చిష్ణుఁడు గోపులముద్దుల
కృష్ణుఁడు నపకృష్టుఁడయ్యెఁ గీర్తింపంగన్

46. సమస్య.

శ్లో॥ సంసారేభవ భూయిష్ఠే । కింఫలం మాస్తు తేప్యకం
మాతేగర్భ ఉత్పత్తి ర్మాతేవికలతావరా॥

47. సత్యప్రవర్తనము.

సీ॥ ఒకకార్యముంబూని యొనరింతునని బాస
చేసినచో దానిఁ జేయఁగనుట
అవకాశముండిన యంతకునన్యుల
చిత్తంబు లేర్చు యోజింపకునికి
చేయఁగా నేరని చేతల కదిసేతు
నిదు సేతునని వచియింపకునికి
పరవిత్త కామినీ భాగధేయములందుఁ
జిత్తమాయత్తంబు చేయకునికి
గీ॥ జన్మ కృత్యంబులగు నిజజనని జనకుఁ
బోషణము సేసి సౌఖ్యముల్ పొందఁగనుట
సత్ప్రజావతి సతి దయ నాౕకికొనుట
వర్తిలినవేని యది సత్యవర్తనంబు

48. సత్యప్రవర్తన ప్రయోజనము.

సీ॥ తనతోడివారి కృతజ్ఞత నార్జించు
సూనృతవాఙ్మఖ్య శుద్ధశీలి

తనతోడి సఖుల నౌదార్యంబునార్జించు
సూనృతవాఙ్మఖ్య శుద్ధశీలి
తనతోడివారి సద్వినుతుల నార్జించు
సూనృతవాఙ్మయ శుద్ధశీలి
స్వజన సంప్రాప్త శిక్షణమును మఱలించు
సూనృతవాఙ్మయ శుద్ధశీలి
గీ॥ సర్వసౌఖ్యచమూసమార్జన మెగాక
సత్యలోకనివాస నిష్ఠయుఘటించు
శాశ్వతయశంబునం ధరాస్థలి జెలంగు
సత్యశీలమ్ము సజ్జన సన్నుతమ్ము

49. కమలము—పదాద్యక్షరనియమము.

చ॥ కలమృదురావసంకలితగానము నయ్యెల దేంట్లు సేయఁ గో
మలతరమారుతాంకుర సమంచిత వీజనలాదిగాఁగ లీ
లల దళముల్ నటింపఁగ విలాసవిభాసిపరాగరాజి యి
మ్ములఁజెలరేఁగఁగాఁగమలముల్ ప్రమదంబిడు శ్రీనివాసముల్

50. శరత్కాలము

కవిరాజ విరాజితము

ఘనరుచిభాసినిశానిచయంబులు గానఁగనయ్యెడి దీర్ఘములై
కనదుడుసంతతి యాకసమెల్లను గానఁగ నయ్యెడి స్వచ్ఛములై
ఘనఘనసంతతి క్లాంతివిహీనత గానఁగనయ్యెడి శుభ్రములై
కను శరదంచితకాలదినంబులు గానఁగనయ్యెడి హ్రస్వములై

51. సత్యనారాయణ స్తవము. నిరోష్ఠ్యము.

గీ॥ కలిత కలుష సందారణ కౌశలుండు
ఆశ్రితజనాళిరక్షకుం డలఘుజనుఁడు
కోరికలొసంగి యెల్ల సద్గుణులఁ గనుత
గ్రాహ్య చరితుండు సత్యనారాయణుండు॥

52. సమస్య

సీ॥ పాపంబు నానోటఁ బలికించి యొప్పించి
యుబ్బుమానవ జన్మ మొసఁగినావు
పాపంబు నానోటఁ బలికించి యొప్పించి
యుబ్బు నజ్ఞతలోన నుంచినావు
పాపంబు నానోటఁ బలికించి యొప్పించి
యురుతమోవృత్తిలో నుంచినావు
పాపంబు నానోటఁ బలికించి యొప్పించి
యెగిరించు మూర్ఖత నిచ్చినావు
గీ॥ కాని యెన్నాళ్లు నీపాదకమలయుగము
నాశ్రయించినఁ గృపతోడ నరసి యిట్టి
సంసృతిఁ దరించు మార్గమొసంగవైతి
వార్తజనరక్ష ప్రోవవే! ఆంజనేయ!

53. సమస్య

సీ॥ రామామజప్నావ ర్రైమాలు నప్నాయ
నం గైతవర్షి సంతతులవారు

దైవమ్ము నెదుట సత్యమ్మె చెప్పగ బాస
లాడెడు కూటసాక్ష్యములవారు
సాధువేషమునఁ గాషాయాంబరములూని
చేరి యనాథలం జెఱచువారు
ధర్మకార్యములని ధనము సమార్జించి
పరుల ముంచుచు బాగుపడెడివారు
గీ॥ పలువురున్నారు సుమ్మి యీకలియుగాన
నిట్టి జనముల సాంగత్య మిచ్చినావె
అకట యేరీతిఁగాతొ భయంబుగల్గె
అఖిలముఁ నీవె ప్రోవవే ఆంజనేయ॥

54. సమస్య.

సీ॥ రాంరామజపన్నప హైరిమాలునప్పనా
బ్రహ్మవిద్యార్జనం గ్రాలువారు
నీది నాదనియెడు భేదమే లేదని
కేవలాత్మైక్యానఁ గేరువారు
దాన సంధానమే స్తవ్యఫలప్రదా
యకమంచు సిరి విడనాడువారు
మోహరాగాది విస్ఫూర్తి నిష్ఫలమంచు
సత్యజపమ్మలన్ జల్పువారు
గీ॥ ధీరులున్నట్టి తావులందిరుగ జేసి
భవభయంబఖిలం బెడబాపుమయ్య

తప్పులెన్నకు; దాసుని దండమయ్య
అఖిలమున్నీవె; ప్రోవవే; ఆంజనేయ!

55. జీవి జన్మక్రమము.

సీ॥ బుద్ధివిజ్ఞాన వైభోగార్హకర్మముల్
పరగించి క్రిమ్యాది భవముగడచి
యచిరకాలంబున నవియెల్ల లంఘించి
జ్ఞానసమ్మాన్య జన్మంబులంది
స్వామి విశ్వాసాది సత్కార్యములఁజేసి
మానవజన్మంబు మహిమనంది
గోబ్రాహ్మణవ్రజాకుంఠార్చనాదుల
ద్విజముఖాకృతుల నావిర్భవించు
గీ॥ ఈక్రమంబున నిసుమంతయేని గాని
బాపకార్యాచరణమునం బరగునేని
తిరిగియధమాధమభవంబు లరసికొనుచు
జీవి నిర్దిష్టభవయాత్ర జేయుచుండు॥

56. సూర్యోదయము.

మ॥ అల్లనల్లనుషః ప్రభావములంతటన్ బ్రసరింపఁగా
నెల్లపాఱులు నర్ఘ్యవారుల నిచ్చుచున్ భజియింపగా
నుల్లలత్కమలాంతర భ్రమరోరుగానము లొప్పఁగా
నల్లదేతొలి దిక్కునందున నర్కబింబము దోచెడిన్॥

57. సమస్య.

గీ॥ ఆత్మదాక్షిణ్యముంగొన్న యట్టివారి
భక్తజనములఁ జూచిన భ్రష్టమతులు
పటిమ గోల్పోయి గడ గడ వడకువారు
సింగములగన్న గజముల భంగి ననఘ॥

58. సమస్య.

గీ॥ ఇంద్రియ జయానువృత్తి సమిద్ధమైన
హృద్య పరమాత్మ నీక్షించు నింద్రియములు
పటిమ గోల్పోయి వెల వెల బాఱకున్నె
సింగములఁ గన్న గజముల భంగి ననఘ॥

59. నియత కర్మ.

మ॥ ధరణిన్ ధర్మకలాభివృద్ధి రచనాధారంబుగా నుండి బం
ధుర దేవప్రతిషేవణాను గతులన్ దోడ్పాటు గావించి యు
ర్వర హోమంబు జపంబులున్ జలిపి భాస్వన్నిత్య కర్మవ్రజా
చరణాలగ్నమనస్కులై నఘనులన్ సౌభాగ్యముల్ సెందవే॥

60. కరీంనగరపు గడియారపు కంబము.

సీ॥ అధిక దయాశాలి యైన యుస్మానలీ
షాహెదక్కనుగారు సరియనంగ
విమల దయాబ్ధి గోవింద నాయక్తాలు
కాదారుగారు సంకల్ప మీయ

అమలధీశాలి మహమ్మదలీగారు
నవ్యశిలా స్థాపనమ్ము సేయ
అనుపమ గుణశాలి హంటరుపాఖ్యుండు
మొహిదీనలీగారు పూర్తిసేయ
గీ॥ నాఁడు నేఁడును దత్ప్రయత్నముల కీర్తి
సర్వ దేశమ్ములందునం జాటు కొనుచు
నగరమున కెల్ల వింత సౌందర్య మొసగు
నదిర గడియారపుంగంబ మంచితంబు॥

61. దుర్గా ప్రార్థన.

పంచ॥ తమః ప్రభావ మెల్ల రుగ్విధాత్ృ దర్శనంబునన్
శమంబునొందు చంద మొప్ప సర్వపాప సంతతుల్
శమించు నీకతాన దుర్గ సర్వలోక పావనీ
సమస్తదోషరాఁజి బాపి సాకు కన్నతల్లిరో॥

62. పరసేవనము నీచము.

శ్లో॥ యద్వృద్ధీవ్యతి నిత్యకర్మ విషయంచాచారధర్మవ్రతం
ధీమాన్యః పరసేవనే కలయితుంశక్తోనహిప్రస్ఫుటం
లాభాధ్యాచరణాదపి ప్రతిహతో భ్రష్టస్స్వకీయాన్మతాత్
తస్మాదన్య జనస్యదాస్య రచనా సందూష్యమానా భవేత్

63. ఉద్యోగము పురుషలక్షణము.

శ్లో॥ మతిప్రభావస్తు యతోఽపిదీవ్యతే
యశోధనంచాపి యతస్సమార్జ్యతే

సముద్యమార్ధః పరిగృహ్యా తేయది
నరస్యతూద్యోగ విధిర్హి లక్షణం

64. చిన్నప్పుడు జూనెడు పెద్దప్పుడు బెత్తెడు

గీ॥ భవభయవిశేష మదియలవడమిం జేసి
బాల్యమున భావమోదంబు ప్రబలియుండు
దీనిగనఁ జిన్ననాఁటను జూనెడంత
పెద్దయానాఁడు బెత్తెడగు విధమునిజము

65. స్వేచ్ఛాజీవులు

సీ॥ పరులయాశ్రయము జీవనము హేతువ సేయు
జనులు స్వేచ్ఛాజీవు లనఁగరాదు
సంసారబంధప్రచార నిమగ్నులౌ
జనులు స్వేచ్ఛాజీవు లనఁగరాదు
వ్యవహారసముచిత వ్యాహారశూన్యతా
జనులు స్వేచ్ఛాజీవు లనఁగరాదు
ఉదరపోషణ సంతతోద్యోగనిరతులౌ
జనులు స్వేచ్ఛాజీవు లనఁగరాదు

గీ॥ కేవలాత్మైక్య విద్యారహస్యమెఱిఁగి
మోహరాగాది పంకంపుఁబూతగొనక
వాసుదేవకృపార్హతఁ బడయనైన
యట్టివారె స్వేచ్ఛాజీవు లనఁగవలదె

66. సత్పురుషలక్షణములు

ఉ॥ ధీరవచస్కులాడి తుదిదేల్పఁగఁజూచెడువారు నాత్మసం
సారములోన దైవికవిచారణసేసెడువారు నర్థిపూ
జారతి మున్నుగాఁ జలిపి సంస్తవపాత్రత నందువారతే
ధీరులు నుత్తమోత్తము లిదే తమలక్షణమంద్రుచూడుడీ

67. ఆత్మ పరమాత్మభేదము

గీ॥ ఆత్మవిషయము సర్వజీవ్యధిగతంబు
కేవలాధ్యాత్మికాధి శక్తిందలంప
పరమరూపై కవిగ్రహాభాసితంబు
ఆత్మకధ్యాత్మకుం భేదమదియనుండు

68. సమస్య.

చ॥ ఘనమృగతృష్ణలోన నుదకంబులు ద్రావఁగనైనదోషమున్
మునుకొని పెద్దయెద్దు బనిబూనిచి గానుగఁద్రిప్పి సైకతం
బునఁదగు తైలముందిగియఁ బోయెడు దోషమువానికంటె జ
క్కనిశశశృంగదోషమును గల్గునె నూర్యునన కెన్నడేనియున్

69. రక్తాక్షి మంగళసూచనము.

మ॥ భగవన్మంగళకార్య భవ్యరచనాప్రారంభ సంరంభముల్
సొగసుం దావు శతావధాన కవితాశోభానుసంధాన మీ
నగరంబందునఁ దొల్తఁగాఁజరుగుటన్ రక్తాక్షిసంవత్సరం
బగుసౌఖ్యప్రతిసూచకంబనఁగనయ్యా! యిందుసందేహమా?

70. మానవ తరుణోపాయములు.

మ॥ నిరతంబున్మతిమాంద్యమున్గొనకధ్యానింపవ్వలెన్ దైవ
మున్

ధరణీదేవసమర్చనంబును సముద్యద్గోచమూరక్షణం

బు రచింపన్వలె సత్యధర్మముల నామోదంబు నందన్వలెన్

తరుణోపాయములన్న నివ్వె నరజన్మప్రస్థితార్యాళికిన్

71. ద్రవ్యవినిమయ మార్గములు.

గీ॥ దైవసంస్థాపనంబు నుత్తమధరామ

రేంద్రసంరక్షణంబు నహీనమాతృ

వాక్ప్రవర్ధనమును గ్రతువర్ధనంబు

వినిమయార్థపథంబులు విత్తమునకు॥

72. అన్నదానము.

గీ॥ దైవనుతి తుల్యమైన యుద్యమము లేదు

తనయ తుల్యుఁరు ప్రేమవర్ధకులు లేరు

అన్నదానంబుతోడఁ తుల్యంబునైన

దానభాగ్యంబు గనరాదు ధన్యులార॥

73. కృష్ణపరమాత్మ యోనిసంభవము.

శ్లో॥ యస్మాదైహిక దృష్టిమాత్ర విషయాన్మాతాకృతా దేవకీః

నిత్యాముష్మిక మాన్యదృష్టివిషయాదాద్యంత హీనస్మృతః

యస్మాద్దివ్యదృశాసమస్తమునిభి స్సందృశ్యతేవ్యస్థితోః

యోన్యాం సభవితోస్తినాపి భగవాన్ శ్రీకృష్ణలీలామయః

74. హిరణ్యాక్షుఁడు భూమిని జుట్టునపుడు తానెటనుండెఁ?

మ॥ అవనిన్ సర్వముఁ జాపఁజుట్టినహిరణ్యాక్షుండుమున్ జుట్టెసం
స్తవనీయంబగుఁగాని తద్బుధుఁడు తత్కాలాంతరంబందునెం
దువిజృంభించెన? పంచభూతములలో ద్రోయంగనాధాత్రిను
న్నవిశేషంబులనిండు తావునసె యన్నానిల్చెఁజిత్రంబుగన్

75. సమస్య.

ఉ॥ మక్కువపెంపుఁజేసి యలమాధవుఁడే ధవుఁడైనఁ గూర్మిపెం
పెక్కనటంచు సత్యవరియించె రమాధవుఁ దత్పదాబ్జపుం
జొక్కపు జుంటి తేనియలచూఱలెగాక యు గెంపుమోవిబల్
చొక్కపుజుంటి తేనెఁ జవిజూచెను జవ్వనిభాగ్యమెట్టిదో

76. విధవా వివాహము.

శ్లో॥ భుక్త్వైక్రేకిల సోమపవనితాం గంధర్వరాట్ప్రావక
స్తస్మాత్ప్రాప్యతిమానవోత్తమ ఇతిప్రోక్తిస్తు శాస్త్రోదితా
ప్రామాణ్యేనతు గృహ్యతే యదితదా భుక్తాసతీ చైక
నష్టాది ప్రియవల్లభా పరిణయేనార్హాపునః కామినీః

77. ప్రయత్నప్రారబ్ధములలో విశ్వసనీయమేది?

క॥ అవనిన్ షడ్విధమానవోద్యమములన్ హాళిన్ భాసంగించియే
డవ భాగంబునదైవ యత్నమునకై యర్థింపఁగానోపునం
చు విశేషజ్ఞులు సెప్పియుండ నరుఁడస్తోక ప్రయత్నంబు మీ
ఱ విరాజిల్లఁగఁ జెలుగాని తగునే ప్రారబ్ధవిశ్వాసముల్

78. సాధ్వీలక్షణము.

ఉ॥ శ్రీరమణార్చనంబును నశేషగుణాఢ్యధవాంఘ్రిసేవ సే
వారతదాసదాసులను భవ్యకృపావిభవంబు నార్యులన్
గౌరవముర్ సపత్నుల నఖండసమానసమీక్షణమ్ము నా
చారహితంబు శాంతియును సద్వనితోచితలక్షణంబులౌ

79. రాజసభాప్రవర్తనము.

సీ॥ నియమితపదవులన్ నిలిచియాచారాను
కూలవందనములఁ గూర్పవలయు
నుర్వీనాథునికన్న న్యూనవేషముఁదాల్చి
నమ్రతతోడఁ బెనంగవలయు
రాజవల్లభకృపాగ్రహణార్హవైఖరిన్
సముచితారాధనల్ సలుపవలయు
సింహాసనమ్మధిష్ఠించు భూనాథుండు
లేచినచోఁ దాము లేవవలయు

గీ॥ రాజులందున విష్ణ్వంశ గ్రాలుకతన
రాజభక్తియు స్వామికార్యప్రచార
భారవహనైకసిద్ధతన్ బడయవలయు
జనము లుర్వీశఘనసభాస్థలములందు

80. భగవద్దర్శనము.

సీ॥ ధర్మసంవర్ధనాధారంబుగా నుంట
దేవళంబులకు నే తెంచుఁడయ్య

ము క్తిసంపాదకళ త్రమూలంబొట
దేవనామంబు స్తుతింపుడయ్య
అఖిలార్థసంపద కాదిమూలంబొట
మరుదాత్మభవునకు నెఱఁగుఁడయ్య
మంగళాశీర్వాదమంజులంబులునొట
సంవత్సరోత్సవాళ్లరప్పుఁడయ్య
గీ॥ భావిభవనీయభవనైజభాతికెల్ల
దైవమే కారణంబని తెలఁచుఁడయ్య
అన్యహేతువు లెన్న ననర్థమయ్య
అన్నలార! కరీంనగరార్యులార!

81. సమస్య.

ఉ॥ మాతలియయ్యనూరుఁడు సమంచితశోణమయప్రదీప్తిసం
జాతముఁబంచెనా సరసిజంబులు నుల్లసమందె దారకా
వ్రాతముఁగ్రుంకె జవ్వనులభావముల౯ దిగులందనేగె నా
రాతిరివేళ; భాస్కరుఁడు రమ్యముగానుదయించెఁదూర్పునన్

82. భక్తులు.

సీ॥ ప్రహ్లాద నారద వరపరాశర పుండ
రీకులున్ వ్యాసాంబరీష యుగము
శుకశౌనకులును భాసుర భీష్మ రుక్మాంగ
దార్జునులు వసిష్ఠు డాంజనేయుఁ

డఁట బలిభూపుండు న విభీషణుఁడును
భక్త వల్లభులుగాఁ బరగువారు
భగవదాఖ్యానంబుఁ బరమహితంబుగాఁ
దిలకింప నేర్చిన ధీరమతులు
గీ॥ సరసిజాక్ష పదాంబుజస్మరణఁజేసి
సత్యకైవల్య భోగప్రసక్తి నంది
నట్టి మహనీయు లమలదేవాంశభవులు
భక్తి గొలుపంగ నాత్మలోఁ బ్రస్తుతింతు॥

83. ఆంధ్రభాషా వ్యుత్పత్తి

చం॥ ప్రకృతినిబుట్టి తత్సమపుభాతిని గొంతయుఁదద్భవంబునన్
బ్రకటితదేశ్యరూపమునగ్రామ్యముఃనన్మఱికొంత పుట్టియుఁ
సకలకలాంతరస్థ రససంగత మాధురి సుంత లెక్కసే
యకసుమనస్కులన్దనుపునాంధ్రసరస్వతి కేనుమ్రొక్కెదన్॥

84. సంస్కృత కవీశ్వరులు.

శ్లో॥ వ్యాసస్సన్నుత కాళిదాస సుకవి శ్రీహర్ష భాసాభిధా
దండీ భారవి భట్టభాణ బిరుదా మాఘాస్తతో బిల్హణః
సంభావ్యో భవభూతి మల్హణబుధా వాణీ స్వరూపాంతరా
యే యేసత్కవివల్లభాహి సకలాన్ధ్యాయామితాన్సర్వదా॥

85. భాషానిలయమువలని లాభము.

శా॥ ఏనాఁటన్ బలుచోట్ల నేమిపనులున్ వృత్తాంతముల్ సెల్లునో
యానాఁటన్ సకలాంధ్ర పత్రికలసాహాయ్యంబునన్ జేసి మే

ధానార్థుల్ పరికింపఁ జాలుదురు విద్వద్గౌరవంబుంట న
న్యూనోత్సాహముఁగూర్చువాఙ్నిలయలాభోదంతమా! వర్ణ్యమా

86. సంస్కృతభాష.

గీ॥ సర్వభాషలకును నాదిజననియగుట
నెల్లధర్మములకుఁ గన్నతల్లియగుట
వేదశాస్త్రాభివోషకవిద్యయగుట
వేల్పుబాసను శిరముననిఁదాల్పవలదె

87. ఐకమత్యము.

చ॥ తృణములు వేఱవేఱవిడఁదీసినఁ ద్రెంపఁగవచ్చు రెమ్మలన్
బనిగొనివేఱవేఱ విరువందగు నంతియగాని వాని నె
ల్లనునొకప్రోవుసేసికొని లావుకొలందియుఁద్రెంపి వైవఁజూ
చిన వశమౌనె యైక్యమునఁజెందిన సత్యము వేఱగలునే

88. పరోపకారము.

మ॥ జనముల్ భూరిపరోపకార ఘనతాసంధానసంరంభమం
దుననుశక్తికొలంది యర్థులనియుద్బోధించి పౌరాణికో
క్తిని, భక్తిప్రతిబోధనంబునను వాగ్దీప్తిప్రవృద్ధిన్ దయన్
గొనుసదధ్యక్షునిఁబ్రోచుఁగాత హరి శ్రీగోపాలరాయాఖ్యునిన్

89. పరనింద, ఆత్మస్తుతి.

మ॥ పరనిందాచరణంబునందున క్షమాభావంబుసూచించి దు
ర్భరమౌస్వస్తుతియందునన్ దగనిగర్వంబుంబ్రబోధించి యు

ర్వార ధార్మత్యవివర్ధకంబులగుచుఁ రాజిల్లుటన్ జేసి యె
వ్వారికేనిం బరనింద స్వస్తుతియుఁ జల్పం జెల్లదో మిత్రమా

90. ఉస్మానియాబాదుషాగారి కాశీర్వాదము.

సీ॥ దేవాలయాది ప్రతిష్ఠ హేతువఁ జేసి
స్తవనీయ దేవ సంస్థాపకుండు
దినభుక్తమున్నగా స్థిరవృత్తులిచ్చుటన్
బ్రాహ్మణాధీర సంస్థాపకుండు
ఉన్నతన్యాయసభోద్యోగమునఁ జేసి
రాజధర్మవితాన రక్షకుండు
సర్వసాధారణ సద్వనిం గూర్చుట
సన్నుతారామ సంస్థాపకుండు
గీ॥ సత్కలాసంచయాభిరతిఁ బ్రయత్న
లోలవృత్తి సుల్తాను లులూఁమ్నమించి
తాఁ కిర్తుఁడు వాని సర్వలోకైకకర్త
యోముతన్ విభు నుస్మానియామహీశు॥

91. సభాప్రార్థన.

సీ॥ ధీరార్హధారణా శక్యమ్ముఁ జూపించి
తనిపితినో లేదో ధన్యులార
కమనీయధారా ప్రకారంబుఁ జూపించి
మెప్పించితినో లేదో మిత్రులార

పండితకవితార్థ భావచాతుర్యముల్
తీర్చితినో లేదో ధీరులార
అవధాన సముచిత వ్యాహార వైఖరుల్
పరగించితినో లేదో భవ్యులార॥
గీ॥ అఖిలశాస్త్రార్థ విజ్ఞాన మరయకుంట
దప్పు లేచెప్పి నాఁడనో స్తవ్యులార
అన్నిమన్నింపుడయ్య దయాఢ్యులార
అన్నలార! కరింపగ రార్యులార॥

92. పౌరులకుఁ గృతజ్ఞతా వందనములు

సీ॥ మోటారుదిగివచ్చి మ్రోలనిల్చినతోడ
నాలింగనము సేయు నర్హమతులు
వచ్చితినని చెవింబడిన మాత్రమ్మున
నలఘుమోదంబందు నమలమతులు
శతవధాన విధాన చాతుర్యముంజూపి
తనుపుడీయనెడు నుదారమతులు
మాయింట మాయింట మాయింట ననికోరి
ఆహార మొసగిన యట్టిఘనులు
గీ॥ శతవధాని సమర్థపూజాపసక్తి
రెండునూర్లార్లు సమకూడియుండె నొక్క
అనుచుదమలోనఁ దామనుకొనెడువారు
ప్రాజ్ఞులగు మీకు వేవేలు వందనములు

93. స్వీయచరిత్రము.

సీ॥ ఆవాసమా? సత్ప్రదాంబుధారాధార
నిర్మల కృష్ణవేణీతటంబు
అన్వవాయంబ? కలావ్యాపారసాగర
యజ్ఞోపవీతసమాహ్వాయంబు
పాండిత్యమా? నవాఖండపూర్వాశయ
ప్రాంచితపంచవాక్పరిచయంబు
చాతుర్యమా? సభాసజ్జన సన్నుత
శతవధానాది ప్రసారణంబు
గీ॥ అభినవోద్యోగమా! సహస్రావధాన
జయమహాధ్వజ శాశ్వత స్థాపనంబు
వ్యక్తినామధేయంబ సుబ్బన్నయంద్రు
అన్నలార కరీంనగ రార్యులార!

94. కరీంనగర సభ్యుల యాదరణము

మ॥ ధరణీనాథుల వేడుచున్, నగరసంతానంబు నర్థించుచున్
దిరుగంజాలితినేని యర్థము యథోద్దేశంబు నార్జించి స్వో
దరసంపోషణ సేసికోలది యథార్థంబైన మీరిచ్చు నా
దరముల్ మాత్రము వేలుచోటుల నసత్యంబేసుడీ ధీనిధుల్.

95. సభావియోగసమయభావము.

సీ॥ మఱలనెన్నాళ్లకు మరుదాత్మ జాలయ
మున సత్సభాగోష్ఠిఁబెనఁగఁగలనొ

తిరిగి యెన్నాళ్ళకీ పురిధీరవర్యుల
ప్రశ్నల కుత్తరాల్ పలుకగలనొ
క్రమ్మర నేనాఁడు ఘన కరీంనగరార్య
పుంగవులకు భక్తి మ్రొక్క గలనొ
ఇఁక నెన్ని నాళ్ళకు నీమహాత్ముల మహా
శీర్వాద వైఖరుల్ సెందఁగలనొ
గీ॥ అదిర! సుబ్బనకవి సహస్రావధాన
వైఖరింజూప సందియంబౌ యటంచు
మెచ్చుమీలోన నెపుడింక మెలఁగఁగలనొ
అన్నలార! కరీం నగరార్యులార॥

96. ఆంజనేయ ప్రార్థన—రామసేవాగ్రహణపర్యంతము

శా॥ శ్రీరాముండరుదెంచుమాత్రమున సుగ్రీవాజ్ఞనుంగొంచు
లోకారాధ్యంబులఁ దత్పదాబ్జముల నత్యంతంబు సేవించి సీ
తారామామణిజాడఁ దెత్తు ననుచున్ సాధించునో దేవరా!
వేతేదిక్కెవరింక బ్రోవగదవే వీరాంజనేయ ప్రభూ!

97. ఆంజనేయ ప్రార్థన—రామక్షేమ విజ్ఞాపనము.

శా॥ వారాశిందగదాటి శాత్రవపురీ భాగంబులన్ జొచ్చి ఘో
రారామంబున భూమిపుత్రికి నయోధ్యాధీశు క్షేమంబు వి
స్ఫారానందము దోఁపఁ జెప్పనగునో భవ్యాత్మ సౌఖ్యప్రదా
వేతే దిక్కెవరింకఁ బ్రోవగదవే వీరాంజనేయ ప్రభూ!

98. ఆంజనేయ ప్రార్థనము—లంకాదహనపూర్వకము.

శా॥ ఆరక్షఃపతికిన్ బరాభవము సేయం జూచి వైర్యావళుల్
ఘోరాగ్నిం గొలుపంగ వాలమున కక్కోనన్ వెసంద్రిప్పి శృం
గారారామము గాల్చివచ్చిన మహాగాంభీర్య ధీవారిధీ
వేఱే దిక్కెవరింకఁ బ్రోవగదవే వీరాంజనేయ ప్రభూ॥

99. ఆంజనేయ ప్రార్థనము-బంధమోక్షణపూర్వకము

శా॥ వీరావేశముతోడ నీదుఘనదోర్వీర్యప్రభావంబునన్
నేరంజాలక కట్టివైచి రహహా నీవేడ నిన్బట్టి యా
క్రూరుల్ బంధన సేయుటేడ? నది నీకున్ లెక్కయే?మత్ప్రితా!
వేరే దిక్కెవరింకఁ బ్రోవఁ గదవే వీరాంజనేయ ప్రభూ॥

100. ఆంజనేయ ప్రార్థన.

శా॥ శ్రీరామాజ్ఞ శిరంబునందునిచి తత్సేవాభిసంభాసినై
మీఱుంజాలి యనంత వర్షములు భూమీభాగమందుండి సు
శ్రీరక్షార్థము వేఁడు భక్తతతి రక్షింపంగ నో శ్రీవరా!
వేఱే దిక్కెవరింకఁ బ్రోవగదవే వీరాంజనేయ ప్రభూ॥

101. మంగళము.

ఉ॥ మంగళ మార్య సంతతికి మంగళ మర్హసభాజనాళికిన్
మంగళ మీకరీంనగర మాన్యజనాళికిమిత్రరాజికిన్
మంగళ మీమహాత్మునకు మారుతికిన్ గరుణాంబు రాశికిన్
మంగళమయ్యెడున్ సకల మంగళకారణ దేవకోటికిన్ ॥

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

—* సభానంతర పద్యములు *—

సీ॥ ఆంధ్రగీర్వాణములందు సంపూర్ణ శ
తావధానజయంబు నరసినారు
ఈపద్దెమాపద్దె మేదిసెప్పుడటంచు
నర్థించి విని మోదమందినారు
అందందునాశుధారాధిసల్లాపంబు
లంది యాశ్చర్యంబు నందినారు
శయ్యారసాదిక సరసతంగ్రహియించి
బాపురేయని తలలూంపినారు
గీ॥ తొలిఁ బదేండ్లకు మున్నెరంగలుపురానఁ
బడయుపూర్ణయశము ధ్రువపఱచినారు
శ్రీ కరీంనగరార్యుల ప్రేమఁగనవె
భవ్యరంజని! సుబ్బన్నపల్కు-సాని
సీ॥ పుష్పమాలికలు గుంపులుగుంపులై వైచి
పూసోనవానల ముంచినారు
ఈశక్తికేపాటి దింతగౌరవమని
యిన్నూటపదియాఱు లిచ్చినారు
ఆబాలగోపాల మడుగులం గన్నద్ది
శిరసావహించి పూజించినారు
బ్యాండుబాజాల వైభవముతోఁ బండుగ
సేసి యూరేగింపు సేసినారు

గీ॥ ఇంతకన్నను వలసిన దేమి నీకుఁ
జదువుకొన్నందు కీజన్మ సఫలమయ్యె
శ్రీకరీంనగరార్యులఁ బ్రేమఁగనవె
భవ్యరంజని! సుబ్బన్న పల్కుసాని॥

సీ॥ మంత్రపుష్పాదిక మంత్రపాఠములతో
దేవదర్శనము లందించినారు
బ్రాహ్మణస్వస్తి నిర్వచన వైఖరితోడ
విడిది గేహమున కంపించినారు
కాఫీలు పాలు భక్ష్యములిచ్చి యుపహార
విధిమనశ్శాంతి గావించినారు
భారతీశాంతి సమారాధనము సేసి
కేసరిభాతు మెక్కించినారు

గీ॥ అభినవసరస్వతీబిరుదార్పణమున
యశముఁ బెంచి యేపేట రా నడిగినారు
శ్రీకరీంనగరార్యాళిఁ బ్రేమఁగనవె
భవ్యరం[illegible]ని! సుబ్బన్న పల్కుసాని॥

సీ॥ సాఁగనంపఁగఁ బునస్సభ సేసి జయ జయ
ధ్వానముల్మిన్నంటఁ బలిపినారు
నెత్తావియగరులవత్తుల నందించి
ఘుమఘుమాయింపులఁ గూర్చినారు

నగరమధ్యంబున న్బసుపుగుంకుమతళ్కు
మించుల నోలలాడించినారు
యనలేక యనలేక యరిగెదవాయని
యెడఁబాపుగాఁగిళులిచ్చినారు
గీ॥ యంత్రశకటాగ్ర పీఠమునందు సౌఖ్య
మలవడంజేసి నిను సాగనంపినారు
ఇట్టిమిత్రులఁ విడనాడియేఁగఁగలవె
భవ్యరంజని! సుబ్బన్న పల్కుసాని
సీ॥ తిరిగి యెన్నాళ్ళ కేతెంచి ప్రమోదంబు
నించెదవని కౌఁగిలించువారు
పసుపుగుంకుమ సేసబ్రాలతోఁదలముంచి
తేలిచి యాశీర్వదించువారు
విమలయశంబుమై విబుధసేవలఁజేసి
వన్నెకెక్కుమటంచుఁ బలుకువారు
మఱువకుమా మమ్ము మదినుంచుమా యంచు
వెలలేని ప్రేమచూపించువారు
గీ॥ నైనయుస్మానియాంధ్రభాషాధనిలయ
సభ్యులగు నన్నలకు నింతశ్రమముగ్గా
నేఁగి వచ్చెద నిండ్లకు నేఁగుఁడనవె
ప్రణయముంబూని సుబ్బన్న పల్కుసాని

శతావధాని జంధ్యాల సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి.

బ్రహ్మశ్రీ వారణాశి వెంకటసుబ్రహ్మణ్యదాసుగారు.

సీ॥ మునుముందు జయవాడపురమున ఋషిసభ
బాలసరస్వతీ శ్రీలఁజూపె
అంతనసంతవరాఖ్యపురమ్ముగ సంగిపి
మణిబిరుదార్హగరిమఁ జూపె
అలయొల్లుపాలెమునందున గవికేస
రికిశోరబిరుదార్హరీతిఁ జూపె
అటనిందుపల్లి శతావధానకుశలబిరు
దార్హచాతురీసరణిఁజూపె

గీ॥ ఓరుగంటి శతావధానోద్యమమునఁ
బూర్ణవిజయంబు నొందె నీబుధవరుండు
శతవధాని సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రివరుఁడు
మనదుభాగ్యవశానసర్వనముసంగ

సీ॥ ముంగురుల్ కుంకటిముడికెఁ బాలసినాఁడె
కమనీయకవనస్నఖరులఁ జూపె
బాల్యంపులీల లేపాటిమాధిగ నొంగ
బ్రాష్టావధానంబు నాచరించె
దోవన సాభాగ్య మందందపని నాఁడె
యష్టపరీక్షలయందు నిలిచె

నిండుజవ్వనము మైనిండారుపూర్వమే
పంచకలా పరిపాటిగాంచె

గీ॥ ఇన్నియేటికి మీ్రమోల నిన్న నేఁడు
శతవధానంబుగావించి జయమువడసె
ఈతఁడభినవభారతి యేలగాఁడు
శ్రీకరింనగర సభాబుధేంద్రులార

శ్రీ శ్రీ శ్రీ